

MIĘDZY UB A PARTIĄ

NIEZNANY PROTOKÓŁ KOMÓRKI PPR PRZY PUBP W BRZOSZOWIE Z GRUDNIA 1945 R.

Po zajęciu Rzeszowszczyzny przez Armię Czerwoną latem 1944 r. miejscowi komuniści przystąpili do działań zmierzających do całkowitego przejęcia władzy. Na terenie powiatu brzozowskiego cel ten miał realizować powołany oficjalnie w grudniu 1944 r. Komitet Powiatowy Polskiej Partii Robotniczej oraz Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego. PPR upartyjniła PUBP, podobnie jak cały aparat bezpieczeństwa w 1945 r., tworząc przy nim swoją komórkę. Stanowiła ona kościół powiatowych kadr PPR, chociaż tak jak wszystkie inne terenowe struktury partii nie grzeszyła dyscypliną ani pracowitością.

KP PPR w Brzozowie długo przeżywał głęboki kryzys organizacyjny. W lipcu 1945 r. jego ówczesny I sekretarz Jerzy Dymowski stwierdzał: „komórki nie pracują ze względu na panujący terror, praca partyjniaków [przynosi] złe rezultaty, mało jest zainteresowania Brzozowem ze strony Rzeszowa”¹. Sytuacja panująca wówczas w Brzozowskim przybrała bardzo niekorzystny dla PPR obrót. Mająca minimalne poparcie społeczne partia spotkała się bowiem z wrogim nastawieniem ludności, co ułatwiało z kolei działalność oddziałów podziemia niepodległościowego.

PPR miała w swoich szeregach osoby pracujące na rzecz wywiadu Rady WiN Brzozów. Taką funkcję pełnił m.in. funkcjonariusz PUBP w Brzozowie Stanisław Wojtowicz „Rota”², członek KP PPR w Brzozowie. W sierpniu 1945 r. w skład KP PPR w Brzozowie wchodziło piętnaście osób. Trzy spośród nich były funkcjonariuszami tamtejszego PUBP³.

Kryzys brzozowskiej PPR był odbiciem braku dyscypliny panującego w jej szeregach. Członkowie partii świadomie nie wypełniali jej poleceń, a co ważne, „postawieni na jakieś stanowisko” przez PPR zapominali, że mogą być przez nią z niego usunięci. Bardzo źle układała się również „współpraca” PPR z PUBP w Brzozowie. Dymowski oceniał to tak: „z PUBP niema [tak w tekście] współpracy, gdyż nikt nie zna ludzi tam pracujących”⁴. Sytuacja PPR, będąca ścisłą wypadkową „pracy” PUBP w Brzozowie, przedstawiała się tragicznie. Nic więc dziwnego

¹ APRz, KP PPR w Brzozowie, Protokoły z posiedzeń Egzekutywy KP PPR 1945–1948, 3, k. 3.

² Stanisław Wojtowicz (1924–1987) „Rota”, ur. w Brzozowie. Od 18 XII 1944 r. członek PPR, a od 1 II 1945 r. funkcjonariusz PUBP w Brzozowie. Od lata 1945 r. informator WiN. Aresztowany przez funkcjonariuszy WUBP w Rzeszowie 24 V 1947 r. Skazany przez WSR w Rzeszowie 16 X 1947 r. na 12 lat więzienia, przepadek całego mienia, utratę praw publicznych i obywatelskich praw honorowych na 5 lat. Podczas pobytu w więzieniu rzeszowskim w lutym 1952 r., złamany w śledztwie, podjął współpracę z UB. Po opuszczeniu więzienia współpracy nie kontynuował. Zmarł w Brzozowie. Zob. R. Witalec, *Stanisław Wojtowicz (1924–1987)*, „Studia Rzeszowskie”, t. IX, Rzeszów 2002, s. 211–214.

³ APRz, KP PPR w Brzozowie, Skład Egzekutywy i Komitetu Powiatowego w Brzozowie, 6 VIII 1945 r., 3, k. 4.

⁴ APRz, KP PPR w Brzozowie, Protokół z posiedzenia Powiatowego komitetu PPR Egzekutywy odbytego dnia 26 VIII 1945 r., 2, k. 14.

go, że w ocenie partii rezultaty działań PUBP odbiegały od oczekiwanych. W celu poprawy tego stanu rzeczy funkcjonariusze PUBP w Brzozowie 26 grudnia 1945 r. na utajnionym zebraniu komórki PPR przy PUBP zwrócili się do KP PPR w Brzozowie z propozycją zmiany szefa urzędu. Odwołanie się do instancji partyjnej ukazuje bezradność funkcjonariuszy aparatu bezpieczeństwa oraz – w skali lokalnej – złożoność relacji, jakie panowały między dwoma najważniejszymi instytucjami powojennej powiatowej Polski – PUBP i KP PPR. Wzajemne stosunki między osobami stojącymi na czele tych organów zależały w dużej mierze od ich pozycji, charakteru i zasług dla ruchu komunistycznego. W wielu przypadkach relacje te przypominają swoistą walkę o dominację na terenie danego powiatu, przekładającą się m.in. na obsadę konkretnych posad. W Brzozowie organizacyjnie PPR bardzo długo nie mogła poszczycić się ani widocznym wzrostem liczby członków, ani wzmoczoną działalnością propagandową. PUBP w Brzozowie niszczący w jej imieniu przeciwników politycznych również nie należał do wyróżniających się jednostek aparatu bezpieczeństwa.

Zasadniczo aparat bezpieczeństwa pojmowany jako policja polityczna PPR, a potem PZPR, odgrywał podrzędną rolę wobec swojego suwerena. Wzajemne skargi, spory, w wyniku których dochodziło do zmian obsady konkretnych stanowisk kierowniczych w łonie aparatu bezpieczeństwa czy partii, są świadectwem złożoności relacji, jakie panowały pomiędzy tymi dwoma organami. Twierdzenie to dotyczy również sytuacji zaistniałej w powiecie brzozowskim w końcu 1945 r. Przy czym swoisty *modus vivendi* pomiędzy partią a bezpieczeństwem lokalnym wytwarzał się na drodze praktyki, która nie znosiła szablonowych rozwiązań.

* * *

Prezentowany poniżej dokument stanowi zapis zebrania komórki PPR przy PUBP w Brzozowie w końcu grudnia 1945 r.⁵ Na zebraniu funkcjonariusze PUBP w Brzozowie skierowali skargę do KP PPR (instancji nadrzędnej wobec komórki PPR przy PUBP) na swojego szefa, ppor. Tadeusza Ochockiego, żądając jego usunięcia. Zaistniała w Brzozowie sytuacja z pewnością nie należała do rzadkości. Dzięki protokołowi można poznać kulisy funkcjonowania powiatowych struktur aparatu bezpieczeństwa i partii w początkowym okresie ich istnienia. Zachowana w oryginale pisownia protokołu (poprawiono nieco interpunkcję) pozwala scharakteryzować również jego twórców.

⁵ Protokół ten przechowywany jest w Archiwum Państwowym w Rzeszowie w zespole Komitet Powiatowy PPR w Brzozowie, Wydział Organizacyjny, Protokoły i sprawozdania KM i kół PPR, 1945, 1947–1948, 10, k. 114–115.

Brzozów, dnia 26 XII 1945 r.

PROTOKÓŁ

z zebrania komórki PPR zorganizowanej w PUBP w Brzozowie, zebranie odbyło się dnia 26 XII [19]45 r. przy drzwiach zamkniętych w obecności tow. Tworka Jana⁶, Śpiewaka Władysława⁷, Czecha Bronisława⁸, Binka Edwarda⁹, Pa-

⁶ Jan Tworek, kpt. Ur. 24 XI 1922 r. w Sokolnikach, pow. Tarnobrzeg. Wykształcenie 6 klas szkoły powszechnej, z zawodu rolnik. Członek PPR od 15 X 1944 r. W okresie okupacji przebywał w rodzinnej miejscowości, a następnie w latach 1940–1942 pracował jako robotnik w niemieckiej firmie budowy dróg i mostów. W latach 1943–1944 został wywieziony do III Rzeszy na przymusowe roboty, gdzie pracował w kopalni, następnie został aresztowany i osadzony w więzieniu niemieckim. W organach Bezpieczeństwa Publicznego służył od 1 I 1945 r., początkowo na stanowisku wartownika PUBP w Tarnobrzegu. 26 IV 1945 r. przeniesiony został do PUBP w Brzozowie, gdzie awansował na stanowisko referenta. 1 X 1947 r. przeniesiony ponownie do PUBP w Tarnobrzegu, gdzie 15 IX 1950 r. został awansowany na starszego referenta. W następnych latach awansował i już 15 I 1953 r. pełnił funkcję zastępcy szefa PUBP w Brzozowie. Po przeniesieniu zastępcą szefa PUBP w Ustrzykach Dolnych. 1 IV 1955 r. oddał się do dyspozycji kierownika WUdsBP w Rzeszowie. Przeniesiono go na stanowisko starszego referenta PUdsBP w Ustrzykach Dolnych. 1 IX 1955 r. przeniesiony do Rzeszowa. Zwolniony ze służby w organach BP 31 XII 1956 r. Od 1 I 1957 r. funkcjonariusz Komendy Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej w Rzeszowie. Służył w KW MO w Rzeszowie do 30 IX 1972 r., przeszedł wówczas na emeryturę i został zwolniony ze służby. Zob. Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej Oddział Rzeszów [dalej: AIPN Rz], IPN Rz, 00157/1049, Akta osobowe Tworka Jana.

⁷ Władysław Śpiewak, chor. Ur. 22 III 1915 r. w miejscowości Poręby Kupieńskie, pow. Kolbuszowa. Wykształcenie 4 klasy szkoły powszechnej. W wojsku służył w latach 1938–1939 w 17 p.p. w Rzeszowie. Uczestnik kampanii wrześniowej. Od IX 1942 r. do V 1943 r. w GL. W PRR od 7 IX 1944 r. W aparacie bezpieczeństwa służył od 1 XI 1944 r., początkowo w plutonie ochrony PUBP w Kolbuszowej. Od 29 V 1945 r. wartownik w PUBP w Brzozowie, potem młodszy referent i referent w PUBP w Brzozowie. 24 VI 1947 r. ukarany czternastodniowym aresztem dyscyplinarnym z potrąceniem 50 proc. poborów za kontakt z więźniami. 19 I 1947 r. przeniesiony karnie na stanowisko młodszego referenta do PUBP w Kolbuszowej. Od 22 VIII 1947 r. mł. referent PUBP w Tarnobrzegu. Od 1 X 1947 r. mł. referent Referatu III PUBP w Tarnobrzegu. 25 X 1948 r. zawieszony w czynnościach służbowych od 20 X 1948 r. Aresztowany na podstawie raportów z Wydziału ds. Funkcjonariuszy. Sprawę skierowano na drogę sądową. Skazany przez WSR w Rzeszowie 16 II 1949 r. na cztery lata więzienia oraz zdegradowany do stopnia szeregowca za udział w kilku napadach na miejscową ludność w powiecie Brzozów (AIPN Rz, IPN Rz, 0048/2576, Akta osobowe Śpiewaka Władysława).

⁸ Bronisław Czech, ur. 23 III 1923 r. w Zagórzcu, pow. Sanok, w rodzinie robotniczej. Od 1941 r. pracownik kołchozu na Kaukazie. Potem wywieziony na roboty przymusowe do Rzeszy, z których uciekł. Od czerwca do września 1945 r. funkcjonariusz KP MO w Brzozowie, od października w PUBP w Brzozowie. Początkowo referent, od stycznia 1946 r. p.o. szef urzędu. Zginął w lesie w Woli Komborskiej, zlikwidowany przez bojówkę brzozowskiej „Straży” WiN 18 IV 1946 r. Zob. Z. Nawrocki, *Zamiast wolności. UB na Rzeszowszczyźnie 1944–1949*, Rzeszów 1998, s. 119.

⁹ Edward Bińko, ur. 22 VII 1925 r. w Nienadowie, pow. Przemyśl. Żołnierz BCh od 1943 r. do 1945 r. w oddziale Romana Kisiela. Do służby w aparacie skierowany przez „Pow[iatowy] Zarz[ąd] SL za podpisami sekr. Wojciechowskiego i prez. Kisiela R.” Od 28 VIII 1945 r. szeregowiec w PUBP w Brzozowie. Od 3 X 1945 r. wartownik w PUBP w Brzozowie. Członek SL. Zlikwidowany w lesie w Woli Komborskiej 18 IV 1946 r. przez „Straż” Rady WiN Brzozów. Zob. AIPN Rz, IPN Rz, 0045/973, Akta osobowe Bińko Edwarda.

łysa Michała¹⁰, Strusiewiczza Adama¹¹, Żmudy Wojciecha¹², Węgrzyna Sylwestra¹³ i Pelca Józefa¹⁴ z SL.

1. Porządek dzienny.

1. Reorganizacja Urzędu.
2. Bezwzględna zmiana kierownika.

¹⁰ Michał Pałysa, ur. 20 IX 1924 r. w Kaczanówce, pow. Skatów, woj. tarnopolskie. Wykształcenie 7 klas szkoły powszechnej. W 1941 r. wywieziony na roboty przymusowe do Austrii, z których powrócił w maju 1945 r. W PPR od 29 IX 1945 r. Przyjęty do służby 2 X 1945 r. Rekomendowany przez Jana Tworka i Józefa Kupca, funkcjonariuszy PUBP w Brzozowie. Zatwierdzony na młodszego referenta w PUBP w Brzozowie 2 X 1945 r. Zwolniony z aparatu 18 VI 1947 r. w związku z aresztowaniem przez Wydział ds. Funkcjonariuszy „pod zarzutem złej woli w wykonywaniu obowiązków służbowych, jak również dopuszczał się często pijaństwa, za co został ukarany dyscyplinarnie i zwolniony z pracy”. Zob. AIPN Rz, IPN Rz, 0045/561, Akta osobowe Pałysa Michał; APRz, Komitet Powiatowy w Brzozowie, Wydział Organizacyjny, Protokoły i sprawozdania KM i kół PPR, 1945, 1947–1948, 10, k. 121.

¹¹ Adam Strusiewicz, ur. 23 III 1927 r., w PPR od 1 VI 1945 r. Zob. *ibidem*, k. 121.

¹² Wojciech Żmuda, chor. Ur. 29 IV 1921 r. w Dębnie. Od 1937 r. do 1939 r. pracował w Zakładach Zbrojeniowych w Dębnie. Potem do 1941 r. uczeń szkolny. Od 1942 r. do 10 V 1945 r. przebywał w obozie w Niemczech. W PPR od 6 XII 1945 r. Do służby w aparacie bezpieczeństwa przyjęty 4 XII 1945 r. Początkowo szofer. Od 29 I 1946 r. referent w PUBP w Sanoku. Potem ref. ewid. operat. w Sanoku. Od 1 X 1947 r. ref. ewid. operat. Referatu II PUBP w Sanoku. Od 14 XI 1947 r. ref. ewid. operat. Referatu II PUBP w Jasle. Następnie od 12 I 1949 r. ref. ewid. operat. Referatu II PUBP w Sanoku. Zwolniony 31 XII 1949 r. z trzymiesięcznym odszkodowaniem i przeniesiony do rezerw MON. Powodem zwolnienia ze służby było zatajenie w ankiecie dwóch faktów: pierwszy dotyczył stryjecznego brata W. Żmudy, który poszukiwany przez UB za wrogą działalność przeciwko ustrojowi kilkakrotnie przebywał w jego mieszkaniu, o czym Żmuda nie poinformował organów bezpieczeństwa, drugą przyczyną było podanie nieprawdy – podczas okupacji niemieckiej Żmuda został aresztowany nie za działalność polityczną, jak utrzymywał, lecz za kradzież. Zob. AIPN Rz, IPN Rz, 0054/2841, Akta osobowe Żmudy Wojciecha.

¹³ Sylwester Węgrzyn, ur. 22 II 1924 r. w Izdebkach, pow. Brzozów. Z zawodu ślusarz, wykształcenie 7 klas szkoły powszechnej. W latach 1939–1942 pracował na roli przy rodzicach. Podczas okupacji członek SL. Od 1942 r. do 14 I 1945 r. więziony w Oświęcimiu. Potem więzień innych obozów – m.in. Buchenwaldu. Od 28 VII 1945 r. wartownik w PUBP w Brzozowie. Rozkazem z 14 X 1945 r. młodszy referent PUBP w Brzozowie. Rozkazem z 8 VI 1946 r. referent PUBP w Brzozowie. W PPR od 28 XII 1945 r. Zamordowany przez UPA 22 XII 1946 r. we wsi Niewistka, pow. Brzozów. Zob. AIPN Rz, IPN Rz, 0054/2662, Akta osobowe Węgrzyna Sylwestra.

¹⁴ Józef Pelc, por. Ur. 27 II 1923 r. w Soninie, pow. Łańcut, wykształcenie 7 klas szkoły powszechnej, 1 klasa gimnazjum i 3 klasy szkoły zawodowej. Członek SL, PPR i potem PZPR. W marcu 1939 r. zaczął pracować jako maszynista w elektrowni w Łańcutcie, która obsługiwała folwark Potockich. W połowie 1941 r. przeniesiony został do pracy w Łańcutcie, gdzie pracował jako mechanik. W połowie 1942 r. zabrany przez Niemców do pracy jako robotnik przymusowy na stanowisku tokarza w Zakładach Zbrojeniowych Huta Stalowa Wola. Na wiosnę 1944 r. samowolnie opuścił pracę w obawie przed aresztowaniem. Od czerwca 1944 r. należał do BCH i Ludowej Straży Bezpieczeństwa na terenie gromady Sonina. Po tzw. wyzwoleniu mieszkał z rodzicami. W aparacie bezpieczeństwa służył od 1 I 1945 r. na stanowisku młodszego referenta PUBP w Brzozowie (potem referenta). 14 III 1946 r. przeniesiony i awansowany na stanowisko starszego referenta PUBP w Sanoku. Ukończył 6-miesięczny kurs w Centralnej Szkole MBP, był także słuchaczem miesięcznego kursu dla zastępców szefów PUBP. Od 1 IV 1949 r. pełnił funkcję zastępcy szefa PUBP w Tarnobrzegu. Zwolniony ze służby ze względu na zastrzeżenia natury politycznej 28 II 1950 r. Zob. AIPN Rz, IPN Rz, 0048/2160, Akta osobowe Pelca Józefa.

3. Podstawy żądania zmiany.
4. Ogólna sytuacja pow. Brzozowskiego.

ard. 1. W urzędzie niema godzin urzędowych, każdy przychodzi sam wkie-
dy chce, kierownika prawie nigdy niema w Urzędzie, do tego czasu wszyst-
kie sprawy związane z urzędem załatwiał zastęp. kierownika Cebula An-
toni,¹⁵ lecz ten został przeniesiony do Sanoka na stanowisko kierownika.
Pomimo, że pow. Brzozowski jest w 90 % opanowany przez element reakcyj-
ny, nie wszczyna się żadnych kroków, aby temu zapobiec. Pracownicy
w swoim zakresie na podstawie materiałów kompromitujących, gdy przy-
trzymają kogoś, kierownik popije z obrońcami danego i każe go wypu-
ścić, nap[rzykład] prowokatora najścia w Grabownicy, gdzie rozbrojono
4-rech pracowników PUBP przytrzymano, kierownik zaś kazał go wypuścić
(zaznaczamy, że osobnik ów został zatrzymany podczas ucieczki na za-
chód). Przykład 2. zatrzymano 2-ch AK-owców, jednego z nich poznano, że
brał udział w rabunku, i zarzúcono dwa morderstwa, obrabowali oni ro-
dzinę pracownika WUBP ob. Śmietany Stanisława¹⁶, ostrzyżono jego sio-
stry, kierownik znów popił z ich komendantem „Dębem”¹⁷ i kazał puścić i wie-
le innych podobnych wypadków.

¹⁵ Antoni Cebula, ur. 16 II 1911 r. w Majdanie Królewskim, pow. Kolbuszowa. Przed wojną członek ZMW RP „Wici”, w latach 1932–1934 żołnierz WP. Uczestnik kampanii wrześniowej. Podczas okupacji niemieckiej żołnierz BCh. Po tzw. wyzwoleniu jeden z organizatorów władzy ludowej w pow. Kolbuszowa. Od stycznia 1945 r. funkcjonariusz PUBP w Kolbuszowej, a od maja 1945 r. kolejno sekretarz i zastępca szefa PUBP w Brzozowie. W późniejszym okresie pracował w PUBP w Sanoku (1946–1951), w Jaśle, Poznaniu oraz Koszalinie. Zob. Z. Nawrocki, *Zamiast wolności...*, s. 121–122.

¹⁶ Brak bliższych danych.

¹⁷ Albin Zygar „Dąb”, st. sierżant AK. Ur. 20 II 1909 r. we Wzdowie, gm. Haczów, pow. Brzozów. Wykształcenie 7 klas szkoły powszechnej. Z zawodu leśnik – rolnik. Po ukończeniu szkoły do 1930 r. mieszkał i pracował w domu, pomagając rodzicom w gospodarstwie rolnym. W latach 1931–1932 odbył służbę wojskową w 52. p.p. w Złoczowie w stopniu starszego strzelca. Po opuszczeniu wojska odbył praktykę leśną w Białym Kamieniu, woj. tarnopolskie, do 1933 r. W latach 1933–1935 uczęszczał do szkoły leśnej. Następnie pracował w lasach państwowych w nadleśnictwie Rafajłowa, woj. stanisławowskie, do roku 1939. Do ZWZ wstąpił w 1940 r. Początkowo był szeregowym żołnierzem, a od 1942 r. został mianowany dowódcą placówki AK nr 9 we Wzdowie i dowódcą plutonu. Do tzw. wyzwolenia miał pod swoim dowództwem 16 żołnierzy. W okresie okupacji niemieckiej brał udział w kilku udanych akcjach, m.in. na Grenzschutzpolizei w Komańczy, Werkschutz w Równem, oraz uczestniczył w walkach z wycofującymi się oddziałami Wehrmachtu w pow. Lesko pod dowództwem mjr. „Korwina”. Po tzw. wyzwoleniu ukrywał się w obawie przed aresztowaniem. Częściowo ujawnił się 17 X 1945 r. w PUBP w Brzozowie i zdał część broni swojego plutonu. Po pewnym czasie nawiązał kontakt z Antonim Żubrydem „Zuchem”, który mianował go dowódcą placówki NSZ we Wzdowie. Ujawnił się 10 III 1947 r. przed Komisją Amnestijną w PUBP w Brzozowie. Ujawniając się, nie zdał w całości posiadanej broni. Następnie przez pewien czas ukrywał się przed władzami. 8 III 1949 r. został aresztowany pod zarzutem nielegalnego posiadania broni i udziału w rabunkach. 30 XI 1949 r. WSR w Rzeszowie na sesji wyjazdowej w Sanoku skazał go na łączną karę 6 lat więzienia, utratę praw publicznych i obywatelskich praw honorowych na rok. AIPN Rz, IPN Rz, 043/646, Akta operacyjne dot. Zygara Albina, Charakterystyka Zygara Albina, 16 VI 1971 r., k. 3; AIPN Rz, IPN Rz, 046/705, Akta kontrolno-śledcze w sprawie Kielara Jana, Deklaracja, 17 X 1945 r.,

ad. 2. Praca w Urzędzie pójdzie normalnym trybem, ponieważ pracownicy pragną tego, proszą zaś, aby na stanowisko kierownika tut. Urzędu wybrać kogoś z tut. pracowników, ów znając położenie i sytuację, najlepiej będąc bezwzględny, poprowadzi pracę w Urzędzie. Na stanowisko kierownika proponujemy Pelca Józefa lub Czecha Bronisława.

ad. 3. Pracownicy nie mają zaufania do obecnego kierownika, a widząc go zawsze w stanie nietrzeźwym, biorą z niego przykład i piją na umór, przez to panuje rozluźnienie w całym Urzędzie i brak dyscypliny.

Pieniądze na remont 50 tys. przepił, a w oknach brak szyb i niemożliwe urzędowanie, w świetlicy śnieg, ponieważ zupełnie nie ma okien. Z pieniędzy przeznaczonych na wyżywienie kierownik kupuje sobie kury, masło, ser i.t.d. Pracownicy chodzą w podartych bótach, bez płaszczy i głodni, na sypialni plutonu wszy i bród, niema ani jednej miednicy, aby się mogli warty umyć, łaźni wcale niema.

Wieczorem na drodze z Brzozowa do Humnisk kier. Ochocki T.¹⁸ przedstawił się za „Szufladę”, zatrzymał handlarza i zabrał mu około 20 tys. złotych, które przepił, handlarza kazał zatrzymać, przesłuchiwał go sam, gdy zaś w międzyczasie Prokurator oglądał cele, trącił łokciem kom. Więzienia, aby ten celi nie otwierał powiedział zaś, że siedzi tam pijany.

ad. 4. W pow. Brzozowskim jak w żadnym innym grasują bandy NSZ-towskie¹⁹ rabują zboże kontyngentowe, napadają i rabują ludność. Ostatnio o 500 m. od Urzędu zrabowano zboże PUBP z młyna, nie wszczęto żadnych poszukiwań. Pobito w Humniskach starego człowieka, PPR-owca, nie wszczęto poszukiwań. Obrabowano lokal PPR, nie napisano nawet protokołu. Bandytscy NSZ jeżdżą autami, chodzą po mieście i wogóle nie są tępie-

k. 1; *ibidem*, Protokół przesłuchania podejrzanego Żygara Albina, 19 X 1945 r., k. 2–3; *ibidem*, Oświadczenie Żygara Albina, 10 III 1947 r., k. 18–19; *ibidem*, Protokół przesłuchania podejrzanego Lewickiego Władysława 27 VIII 1947 r., k. 20–21; AIPN Rz, IPN Rz, 25/2160 (Sr. 752/49), Akta w sprawie przeciwko Śmietanie Stanisławowi i Żygarowi Albinowi, Akt oskarżenia w sprawie przeciwko Śmietanie Stanisławowi i Żygarowi Albinowi, k. 71–72; *ibidem*, Wyrok WSR w Rzeszowie na sesji wyjazdowej w Sanoku w sprawie Śmietany Stanisława i Żygara Albina, 30 XI 1949 r., k. 204–206.

¹⁸ Tadeusz Ochocki, ppor. Ur. 10 V 1923 r. w Borszczowie, pow. Tarnopol. Wykształcenie podstawowe. Do 1940 r. pracował jako murarz, a od 1940 r. do 1943 r. jako robotnik w sowchozie. Funkcjonariusz PUBP w Jarosławiu, potem zastępca i kierownik tegoż urzędu. Od 6 VI 1945 r. szef PUBP w Brzozowie. Aresztowany za „nadużycie władzy” i skazany przez WSR w Rzeszowie 14 VIII 1946 r. na 8 lat więzienia. Zob. Z. Nawrocki, *Zamiast wolności...*, s. 57.

¹⁹ Narodowe Siły Zbrojne, chodzi o działający na pograniczu powiatu Sanok i Brzozów Samodzielny Batalion Operacyjny pod dowództwem Antoniego Żubryda „Zucha”. ODB liczył około 150 żołnierzy. Zadaniem grupy była walka z komunizmem za pomocą propagandy mówionej, prasy nielegalnej, dokonywania aktów terroru indywidualnego przez likwidację konfidentów UB, a także nadgorliwych działaczy „nowej władzy”, organizowanie zamachów na oddziały „ludowego” WP i grupy operacyjne UB i MO, demolowanie posterunków MO. AIPN Rz, IPN Rz, 05/24, Charakterystyka nr 8 oddziału A. Żubryda, k. 6; AIPN Rz, IPN Rz, 043/13, Akta operacyjne dot. Żubryda Antoniego, Protokół przesłuchania podejrzanego Kocytłowskiego Mieczysława ps. „Czarny”, 26 III 1946 r., k. 19.

ni. Inteligencja i młodzież występują jawnie, potępiają ustrój teraźniejszy, z Urzędu się naśmiewają. Przy odśpiewywaniu w kościele „Boże coś Polskę” śpiewają: Ojczyznę wolną racz nam wrócić Panie.

Wiarygodność protokołu stwierdzamy własnoręcznymi podpisania.

1. Tworek Jan [podpis]	5. Strusiewicz A. [podpis]
2. Śpiewak Władysław [podpis]	6. Żmuda Wojciech [podpis]
3. Bińko Edward [podpis]	7. Węgrzyn Sylwester [podpis]
4. Pałys Michał [podpis]	8. Pelc Józef [podpis]

Sekr. Komórki PPR
/-/ Czech Bronisław [podpis]

Fot. z AIPN

Jedna z grup operacyjnych z lat czterdziestych